Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (dziewiąta izba)

z dnia 16 kwietnia 2015 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Pomoc państwa — Pojęcie — Artykuł 87 ust. 1 WE — Przywileje przyznane instytucji bankowej — Spółka wykonująca zobowiązania z tytułu świadczenia usług publicznych — Istniejąca pomoc i nowa pomoc — Artykuł 88 ust. 3 WE — Uprawnienia sądu krajowego

W sprawie C-690/13

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Monomeles Efeteio Thrakis (Grecja) postanowieniem z dnia 18 listopada 2013 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 27 grudnia 2013 r., w postępowaniu:

Trapeza Eurobank Ergasias AE

przeciwko

Agrotiki Trapeza tis Ellados AE (ATE),

Pavlosowi Sidiropoulosowi,

TRYBUNAŁ (dziewiąta izba),

w składzie: K. Jürimäe, prezes izby, J. Malenovský (sprawozdawca) i A. Prechal, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Wahl,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Trapeza Eurobank Ergasias AE przez A. Mitsibounę oraz E. Katsigianni, dikigoroi,

— w imieniu Agrotiki Trapeza tis Ellados AE (ATE) przez E. Bourtzalasa oraz M. Fefesa, dikigoroi,

— w imieniu rządu greckiego przez G. Skiani oraz M. Germani, działające w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez L. Flynna oraz I. Zervasa, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

* Język postępowania: grecki.

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 87 ust. 1 WE i art. 88 ust. 3 zdanie ostatnie WE.

2 Powyższy wniosek został przedstawiony w ramach sporu między Trapeza Eurobank Ergasias AE (zwanym dalej „Eurobankiem") a Agrotiki Trapeza tis Ellados (ATE) AE (zwanym dalej „ATE") i P. Sidiropoulosem w przedmiocie ważności ustanowienia hipoteki przez ATE na nieruchomości należącej do P. Sidiropoulosa.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Artykuł 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. [88 WE] (Dz.U. L 83, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 8, t. 1, s. 339) przewiduje w lit. b), c) i f):

„Do celów niniejszego rozporządzenia:

b) »istniejąca pomoc« oznacza:

i) […] wszelką pomoc istniejącą przed wejściem w życie traktatu w odpowiednich państwach członkowskich, czyli programy pomocowe oraz pomoc indywidualną, których realizację rozpoczęto przed wejściem w życie traktatu, a które będą nadal stosowane po wejściu w życie traktatu;

[…]

iv) pomoc uznaną za pomoc istniejącą na podstawie art. 15;

[…]

c) »nowa pomoc« oznacza każdą pomoc […], która nie jest pomocą istniejącą, włącznie ze zmianami istniejącej pomocy;

[…]

f) »pomoc przyznana bezprawnie« oznacza nową pomoc, wprowadzoną w życie z naruszeniem art. [88 WE]".

4 Artykuł 3 owego rozporządzenia stanowi:

„Pomoc podlegająca obowiązkowi zgłoszenia zgodnie z art. 2 ust. 1 nie zostaje zrealizowana do czasu podjęcia przez Komisję decyzji zezwalającej na taką pomoc lub do czasu uznania takiej decyzji Komisji za podjętą".

5 Artykuł 15 wspomnianego rozporządzenia ma następujące brzmienie:

„1. Kompetencje Komisji w zakresie windykacji [odzyskania] pomocy podlegają dziesięcioletniemu okresowi [terminowi] przedawnienia.

2. Okres [termin] przedawnienia rozpoczyna bieg w dniu, w którym bezprawnie przyznano pomoc beneficjentowi albo w charakterze pomocy indywidualnej, albo w ramach programu pomocowego. […]

3. Jakąkolwiek pomoc, w odniesieniu do której upłynął okres [termin] przedawnienia, uznaje się za pomoc istniejącą”.

6 Artykuł 4 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia nr 659/1999 (Dz.U. L 140, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 8, t. 4, s. 3) stanowi, co następuje:

„[…] zmiana pomocy istniejącej oznacza jakąkolwiek zmianę inną niż modyfikacje o czysto administracyjnym lub formalnym charakterze, któr[e] nie mo[gą] wpłynąć na ocenę zgodności danego środka pomocowego ze wspólnym rynkiem. […]”.

Prawo greckie

7 ATE zostało utworzone ustawą nr 4332/1929 (FEK A’ 283 z dnia 16 sierpnia 1929 r.). Artykuł 1 ust. 1 tej ustawy stanowi:

„Ustanawia się niezależną instytucję bankową użyteczności publicznej z siedzibą w Atenach o nazwie »[ATE]«, której celem jest udzielanie kredytów rolniczych w każdej formie, wspieranie tworzenia spółdzielni oraz poprawa warunków prowadzenia działalności rolniczej i powiązanych z nią czynności”.

8 W celu wyrównania wysokiego ryzyka związanego z udzieleniem kredytu rolniczego w art. 12 i art. 13 ust. 1 wspomnianej ustawy ATE zostały przyznane szczególne przywileje (zwane dalej „przywilejami będącymi przedmiotem sporu w postępowaniu głównym”), w szczególności zaś:

— prawo ustanowienia hipoteki na nieruchomościach jego dłużników, rolników lub innych osób wykonujących podobną działalność bez konieczności zawarcia z nimi umowy hipoteki,

— prawo wszczęcia egzekucji przymusowej na podstawie samego dokumentu prywatnego takiego jak dokument kredytu, który stanowi sam w sobie tytuł egzekucyjny, oraz

— zwolnienie z wszelkich kosztów i opłat z tytułu wpisu takiej hipoteki oraz takiej egzekucji przymusowej.

9 W 1987 r. przedmiot działalności ATE został rozszerzony na wykonywanie wszelkich czynności bankowych.

10 Artykuł 26 ust. 1 i 4 ustawy nr 1914/1990 (FEK A’ 178 z dnia 17 grudnia 1990 r.) stanowi:

„[ATE] zostaje przekształcone w spółkę akcyjną zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi spółek akcyjnych w momencie opublikowania w biuletynie spółek akcyjnych monitora rządowego jej nowego statutu, który zostanie sporządzony przez nią samą zgodnie z przepisami dotyczącymi banków utworzonych w formie spółek akcyjnych w terminie sześciu miesięcy od opublikowania niniejszej ustawy i zostanie zatwierdzony wspólną decyzją ministra ds. finansów i ministra rolnictwa.

[…]

Wszystkie szczególne przepisy dotyczące [ATE], które odnoszą się w szczególności do jej przywilejów materialnych i procesowych, zwolnień podatkowych lub innej natury, papierów dłużnych, zabezpieczenia jej wierzytelności oraz ogólnie do tego podmiotu jako posiadającego prawa i obowiązki, pozostają w mocy i znajdują zastosowanie bez zmian […]".

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

11 ATE i P. Sidiropoulos zawarli umowę pożyczki w 2001 r. i umowę w sprawie otwarcia linii kredytowej w 2003 r. w celu pokrycia potrzeb związanych z jego gospodarstwem rolnym. W celu zabezpieczenia swoich wierzytelności ATE ustanowiło po zawarciu tych umów hipotekę na działce rolnej swojego dłużnika.

12 Eurobank, bank utworzony w formie spółki akcyjnej, był także wierzycielem P. Sidiropoulosa. Z tego powodu Eurobank złożył do Eirinodikeio Dramas (sędziego pokoju w Dramie) wniosek o wydanie nakazu zapłaty, który to wniosek został uwzględniony.

13 Na podstawie powyższego nakazu zapłaty Eurobank wszczął przymusowe postępowanie egzekucyjne z działki rolnej P. Sidiropoulosa. W ramach tego postępowania zgłosili się inni wierzyciele, w tym ATE, które dzięki swojej hipotece uzyskało rangę wierzyciela uprzywilejowanego. Jako że cena sprzedaży działki była niższa od wszystkich wierzytelności przysługujących ATE, Eurobank nie został wpisany na listę wierzycieli uprzywilejowanych i w związku z tym nie otrzymał zwrotu swoich pożyczek.

14 Eurobank zakwestionował przed Monomeles Protodikeio Dramas (sądem wyższej instancji orzekającym w składzie jednego sędziego w Dramie) rangę przyznaną ATE na liście wierzycieli, utrzymując, że hipoteka wpisana na rzecz ATE jest niezgodna z art. 87 WE, w związku z czym należy stwierdzić jej nieważność. Sąd oddalił tę skargę.

15 Eurobank zaskarżył powyższe orzeczenie do Monomeles Efeteio Thrakis (sądu apelacyjnego w Tracji orzekającego w składzie jednego sędziego), który postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) a) Czy zakresem stosowania art. [87 ust. 1 WE] objęte są przywileje materialne i procesowe przyznane [ATE] na mocy art. 12 i art. 13 ust. 1 ustawy nr 4332/1929 w związku z art. 26 ust. 1 ustawy nr 1914/1990?

b) Czy takie ograniczenie znajduje również zastosowanie przy założeniu, że [ATE], zgodnie ze swoim statutem, prowadzi nadal działalność »użyteczności publicznej«?

2) W przypadku odpowiedzi twierdzącej na pytanie zawarte w pkt 1a i 1b, czy Grecja była zobowiązana zastosować procedurę przewidzianą w art. [88 ust. 3 WE] w celu utrzymania w mocy omawianych przywilejów?

3) Czy w niniejszym przypadku sąd odsyłający powinien odstąpić od stosowania art. 12 i art. 13 ust. 1 ustawy nr 4332/1929 w zakresie, w jakim przepisy te mogą być sprzeczne z art. [87 ust. 1 WE] i [88 ust. 3 WE]?".

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego lit. a)

16 W pytaniu pierwszym lit. a) sąd odsyłający zastanawia się zasadniczo, czy art. 87 ust. 1 WE powinien być interpretowany w ten sposób, iż jego zakresem stosowania są objęte przywileje przyznane bankowi, takie jak prawo jednostronnego ustanowienia hipoteki na nieruchomościach należących do rolników lub innych osób wykonujących działalność powiązaną z działalnością rolniczą, prawo do prowadzenia egzekucji przymusowej na podstawie zwykłego dokumentu prywatnego oraz zwolnienie z kosztów i opłat z tytułu wpisu tej hipoteki i tej egzekucji przymusowej.

17 Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że aby środek jako pomoc państwa mógł podlegać art. 87 ust. 1 WE, po pierwsze, musi mieć miejsce interwencja państwa lub przy użyciu zasobów państwowych, po drugie, interwencja ta musi być w stanie wpływać na wymianę handlową pomiędzy państwami członkowskimi, po trzecie, musi przyznawać beneficjentowi korzyść, a po czwarte, musi ona zakłócać lub grozić zakłóceniem konkurencji, przy czym wszystkie te przesłanki muszą być spełnione kumulatywnie (zob. w szczególności wyrok Komisja/Deutsche Post, C-399/08 P, EU:C:2010:481, pkt 38, 39 i przytoczone tam orzecznictwo).

18 W pierwszej kolejności w odniesieniu do przesłanki dotyczącej interwencji państwa lub przy użyciu zasobów państwowych należy przypomnieć, że jedynie korzyści przyznane bezpośrednio lub pośrednio przy użyciu zasobów państwowych lub stanowiące dodatkowe obciążenie dla państwa należy uważać za pomoc w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE. Z samego brzmienia tego postanowienia i z reguł proceduralnych ustanowionych w art. 88 WE wynika bowiem, że korzyści przyznane przy wykorzystaniu zasobów innych niż zasoby państwowe nie wchodzą w zakres stosowania omawianych przepisów (wyrok Bouygues i Bouygues Télécom/Komisja i in. i Komisja/Francja i in., C-399/10 P i C-401/10 P, EU:C:2013:175, pkt 99 i przytoczone tam orzecznictwo).

19 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem do celów stwierdzenia, czy korzyść przyznana beneficjentowi obciąża budżet państwa, należy sprawdzić, czy istnieje dostatecznie bezpośredni związek między tą korzyścią z jednej strony a uszczupleniem budżetu państwowego bądź wystąpieniem dostatecznie konkretnego gospodarczego ryzyka powstania obciążeń dla tego budżetu z drugiej strony (wyrok Bouygues i Bouygues Télécom/Komisja i in. i Komisja/Francja i in., C-399/10 P i C-401/10 P, EU:C:2013:175, pkt 109).

20 Następnie w odniesieniu do przesłanki, zgodnie z którą dana interwencja powinna polegać na przyznaniu korzyści jej beneficjentowi, należy przypomnieć, że za pomoc państwa uznaje się interwencje, które niezależnie od ich formy mogą uprzywilejowywać przedsiębiorstwa w sposób bezpośredni lub pośredni lub które można uznać za korzyść gospodarczą, jakiej przedsiębiorstwo będące beneficjentem nie uzyskałoby w normalnych warunkach rynkowych (wyrok Ministerio de Defensa i Navantia, C-522/13, EU:C:2014:2262, pkt 21 i przytoczone tam orzecznictwo).

21 Za pomoc uznaje się zatem w szczególności interwencje, które w różnych formach zmniejszają ciężary spoczywające normalnie na budżecie przedsiębiorstwa i które tym samym, nie będąc subwencjami w ścisłym rozumieniu tego słowa, mają taki sam charakter i identyczne skutki (wyrok Ministerio de Defensa i Navantia, C-522/13, EU:C:2014:2262, pkt 22).

22 Należy także przypomnieć, że art. 87 WE zakazuje pomocy „sprzyja[jącej] niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów”, czyli pomocy selektywnej (wyrok P, C-6/12, EU:C:2013:525, pkt 17). A zatem korzyści wynikające z ogólnego środka mającego zastosowanie bez zróżnicowania do wszystkich podmiotów gospodarczych nie stanowią pomocy państwa w rozumieniu wymienionego powyżej postanowienia (zob. podobnie wyrok Włochy/Komisja, C-66/02, EU:C:2005:768, pkt 99).

23 Wreszcie w odniesieniu do przesłanek dotyczących wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi i ryzyka zakłócenia konkurencji należy przypomnieć, że w celu zakwalifikowania środka krajowego jako pomocy państwa nie jest konieczne stwierdzenie faktycznego wpływu danej pomocy na wymianę handlową między państwami członkowskimi i rzeczywistego zakłócenia konkurencji, lecz jedynie zbadanie, czy owa pomoc może mieć wpływ na tę wymianę handlową i zakłócać konkurencję (wyrok Libert i in., C-197/11 i C-203/11, EU:C:2013:288, pkt 76 i przytoczone tam orzecznictwo).

24 W szczególności, jeśli pomoc udzielona przez państwo członkowskie wzmacnia pozycję przedsiębiorstwa w stosunku do pozycji zajmowanej przez inne przedsiębiorstwa konkurencyjne w wewnątrzwspólnotowej wymianie handlowej, należy uznać, że pomoc ma wpływ na tę wymianę (wyrok Libert i in., C-197/11 i C-203/11, EU:C:2013:288, pkt 77 i przytoczone tam orzecznictwo).

25 Nie jest konieczne, aby przedsiębiorstwo będące beneficjentem samo uczestniczyło w wewnątrzeuropejskiej wymianie handlowej. Jeżeli bowiem państwo członkowskie przyznaje pomoc przedsiębiorstwu, działalność krajowa może być przez to utrzymana lub zwiększona z tym skutkiem, że zmniejszą się szanse wejścia przedsiębiorstw mających siedzibę w innych państwach członkowskich na rynek tego państwa członkowskiego. Ponadto wzmocnienie przedsiębiorstwa, które dotychczas nie uczestniczyło w wewnątrzeuropejskiej wymianie handlowej, może postawić je w sytuacji umożliwiającej mu wejście na rynek innego państwa członkowskiego (wyrok Cassa di Risparmio di Firenze i in., C-222/04, EU:C:2006:8, pkt 143 i przytoczone tam orzecznictwo).

26 W celu udzielenia odpowiedzi na zadane pytanie do sądu odsyłającego należy sprawdzenie, czy w świetle orzecznictwa przytoczonego w poprzednich punktach niniejszego wyroku przywileje posiadane przez spółkę – takie jak te będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym – spełniają wszystkie cztery przesłanki wymagane w myśl art. 87 ust. 1 WE, aby mogły one zostać uznane za pomoc państwa w rozumieniu tego postanowienia, przy czym należy uwzględnić poniższe wskazówki interpretacyjne.

27 Nie można wykluczyć, że przywileje, które przysługują ATE na podstawie ustawy nr 4332/1929, mogą podlegać art. 87 ust. 1 WE.

28 Przede wszystkim wspomniane przywileje – między innymi z powodu przewidzianego w powyższej ustawie zwolnienia z kosztów – mogą pozbawić kasy państwa członkowskiego pewnych wpływów pieniężnych i tym samym uszczuplić budżet tego państwa. Następnie takie zwolnienie może zmniejszyć koszty, które normalnie obciążają budżet banku, przyznając mu tym samym korzyść gospodarczą w stosunku do jego konkurentów. Z akt sprawy przedłożonych Trybunałowi nie wynika bowiem, że inne banki korzystają z takiego zwolnienia, co wskazywałoby na to, iż środek ten ma charakter selektywny. Wreszcie nie można wykluczyć, że wspomniane zwolnienie w powiązaniu z innymi przywilejami przyznanymi w ustawie nr 4332/1929 skutkuje wzmocnieniem pozycji ATE w stosunku do konkurencyjnych banków uczestniczących w wewnątrzeuropejskiej wymianie handlowej i że może ono utrudnić wejście banków mających siedzibę w innych państwach członkowskich na rynek państwa członkowskiego, o którym mowa.

29 W świetle całości powyższych rozważań na pytanie pierwsze lit. a) należy odpowiedzieć, iż art. 87 ust. 1 WE powinien być interpretowany w ten sposób, że zakresem stosowania tego postanowienia mogą być objęte przywileje – takie jak te będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym – na podstawie których bankowi przysługuje prawo do jednostronnego ustanowienia hipoteki na nieruchomościach należących do rolników lub innych osób wykonujących działalność powiązaną z działalnością rolniczą, prawo do prowadzenia egzekucji przymusowej na podstawie zwykłego dokumentu prywatnego oraz prawo do bycia zwolnionym z zapłaty kosztów i opłat z tytułu wpisu tej hipoteki. Zadaniem sądu odsyłającego jest jednak dokonanie oceny, czy sytuacja taka ma miejsce w postępowaniu głównym.

W przedmiocie pytania pierwszego lit. b)

30 W pytaniu pierwszym lit. b) sąd odsyłający zastanawia się, jaki jest wpływ – w świetle odpowiedzi, jakiej należy udzielić na pytanie pierwsze lit. a) – okoliczności, że przywileje – takie jak te będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym – przyznane w krajowych przepisach prawnych niezależnemu bankowi użyteczności publicznej w momencie jego utworzenia ze względu na działalność kredytową dla rolników i specyficzne zadania, jakie zostały mu powierzone, nadal obowiązują, i to nawet po rozszerzeniu funkcji tego banku na wykonywanie wszystkich czynności bankowych i przekształceniu tego banku w spółkę akcyjną.

31 W powyższym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem nie stanowią pomocy w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE środki uznawane za rekompensatę stanowiącą świadczenie wzajemne za świadczenia wykonane przez przedsiębiorstwa będące beneficjentami w celu wypełnienia zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych, tak że przedsiębiorstwa te w rzeczywistości nie czerpią z tego tytułu korzyści finansowych i dana interwencja nie skutkuje tym, że owe przedsiębiorstwa znajdują się w korzystniejszej pozycji konkurencyjnej względem przedsiębiorstw z nimi konkurujących (wyrok Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-140/09, EU:C:2010:335, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo).

32 Trybunał uściślił jednak, że aby w konkretnym przypadku rekompensata taka mogła uniknąć zakwalifikowania jako pomoc państwa, musi zostać spełniony szereg przesłanek (wyrok Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-140/09, EU:C:2010:335, pkt 36).

33 Po pierwsze, przedsiębiorstwo będące beneficjentem takiej rekompensaty powinno być rzeczywiście obciążone wykonaniem zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych i zobowiązania te powinny być wyraźnie określone. Po drugie, parametry, na podstawie których jest obliczana rekompensata, muszą być wcześniej ustalone w obiektywny i przejrzysty sposób, tak aby nie prowadziła ona do powstania korzyści ekonomicznej, która mogłaby powodować uprzywilejowanie przedsiębiorstwa będącego beneficjentem względem przedsiębiorstw z nimi konkurujących. Po trzecie, rekompensata nie może przekraczać kwoty niezbędnej do pokrycia całości lub części kosztów poniesionych w celu wypełnienia zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych, przy uwzględnieniu związanych z nimi przychodów oraz racjonalnego zysku osiągniętego z tytułu wykonania tych zobowiązań. Po czwarte, rekompensata powinna zostać określona na podstawie analizy kosztów, jakie przeciętne przedsiębiorstwo, prawidłowo zarządzane i odpowiednio wyposażone w środki umożliwiające świadczenie żądanych usług publicznych, poniosłoby w celu wypełnienia tych zobowiązań, przy uwzględnieniu związanych z nimi przychodów oraz racjonalnego zysku osiągniętego z tytułu wykonania tych zobowiązań (wyrok Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-140/09, EU:C:2010:335, pkt 37–40 i przytoczone tam orzecznictwo).

34 Do sądu odsyłającego należy zatem sprawdzenie w świetle orzecznictwa przytoczonego w poprzednich punktach niniejszego wyroku, czy zwłaszcza wskutek rozszerzenia działalności i zmian statutowych ATE przywileje będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym stanowią rekompensatę będącą świadczeniem wzajemnym za świadczenia wykonane przez ten bank w celu wypełnienia zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych.

35 W świetle całości powyższych rozważań na pytanie pierwsze lit. b) należy odpowiedzieć, iż na odpowiedź na pytanie pierwsze lit. a) może mieć wpływ okoliczność, że przywileje – takie jak te będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym – przyznane w krajowych przepisach prawnych niezależnemu bankowi użyteczności publicznej w momencie jego utworzenia ze względu na działalność kredytową dla rolników i specyficzne zadania, jakie zostały mu powierzone, nadal obowiązują po rozszerzeniu funkcji tego banku na wykonywanie wszystkich czynności bankowych i przekształceniu tego banku w spółkę akcyjną. Do sądu odsyłającego należy zbadanie, czy w świetle wszystkich istotnych okoliczności faktycznych i prawnych spełnione są cztery kumulatywne przesłanki, które w myśl orzecznictwa Trybunału pozwalają uznać, iż wspomniane przywileje stanowią

rekompensatę będącą świadczeniem wzajemnym za świadczenia wykonane przez ten bank w celu wypełnienia zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych i tym samym unikają zakwalifikowania jako pomoc państwa.

W przedmiocie pytania drugiego

36 W drodze pytania drugiego sąd odsyłający chciałby się zasadniczo dowiedzieć, czy art. 87 ust. 1 WE powinien być interpretowany w ten sposób, że w przypadku gdy przywileje – takie jak te będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym – są objęte zakresem stosowania tego postanowienia, państwo członkowskie, które je ustanowiło, jest zobowiązane zastosować procedurę uprzedniej kontroli przewidzianą w art. 88 ust. 3 WE.

37 W powyższym względzie należy najpierw przypomnieć, że art. 88 WE przewiduje odrębne tryby postępowania w zależności od tego, czy dana pomoc została zakwalifikowana jako istniejąca, czy jako nowa. O ile nowa pomoc podlega – zgodnie z art. 88 ust. 3 WE – uprzedniemu zgłoszeniu Komisji i nie może zostać wprowadzona w życie przed wydaniem decyzji końcowej, o tyle zgodnie z art. 88 ust. 1 WE istniejąca pomoc może być systematycznie realizowana tak długo, jak Komisja nie stwierdzi jej niezgodności z rynkiem wewnętrznym (wyrok Kremikowci, C-262/11, EU:C:2012:760, pkt 49 i przytoczone tam orzecznictwo). A zatem art. 88 ust. 3 WE nie przyznaje sądom krajowym kompetencji do tego, by zakazać realizowania istniejącej pomocy (wyrok P, C-6/12, EU:C:2013:525, pkt 41).

38 Należy zatem zbadać, czy przywileje – takie jak te będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym – mogą stanowić istniejącą pomoc czy też nie mogą stanowić takiej pomocy.

39 Zgodnie z art. 1 lit. b) rozporządzenia nr 659/1999 pomoc można zakwalifikować jako istniejącą bądź w sytuacji, gdy została ona udzielona przed wejściem w życie traktatu w danym państwie członkowskim, jest ona nadal stosowana po tej dacie i nie została później zmieniona, bądź w sytuacji, gdy została ona udzielona po wejściu w życie traktatu w danym państwie członkowskim, lecz upłynął już dziesięcioletni termin przedawnienia przewidziany w art. 15 ust. 3 tegoż rozporządzenia.

40 W związku z powyższym do sądu odsyłającego należy sprawdzenie, po pierwsze, czy między innymi z uwagi na elementy przypomniane wcześniej w ramach badania pytania pierwszego sporne przywileje, takie jak te przyznane ATE w momencie jego utworzenia w 1929 r., odpowiadają kwalifikacji jako pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE, z takim skutkiem że przywileje te, które zostały ustanowione przed wejściem w życie traktatu w zainteresowanym państwie członkowskim, powinny zostać uznane za istniejącą pomoc.

41 Jeżeli taka sytuacja ma miejsce, sąd odsyłający będzie zmuszony zbadać, po drugie, czy ze względu na zmiany wprowadzone w ATE w 1987 r. i 1990 r., a zwłaszcza ze względu na rozszerzenie jego działalności, można uznać, że przyznane pierwotnie przywileje zostały zmienione wskutek ich rozszerzenia na inne rodzaje działalności kredytowej niż te pierwotnie nimi objęte. Jeżeli okaże się, że taka sytuacja miała miejsce, państwo członkowskie było zatem co do zasady zobowiązane zastosować procedurę uprzedniej kontroli przewidzianą w art. 88 ust. 3 WE. Gdyby jednak taka sytuacja nie miała miejsca, nie zachodziłaby potrzeba zastosowania takiej procedury.

42 Ponadto, gdyby sąd odsyłający doszedł do wniosku, że sporne przywileje nie stanowiły pomocy państwa w momencie, gdy zostały one przyznane ATE, lecz stały się pomocą po wejściu w życie traktatu w zainteresowanym państwie członkowskim wskutek rozszerzenia działalności i zmian statutowych ATE, przywilejów będących przedmiotem sporu w postępowaniu głównym nie można by co do zasady uznać za istniejącą pomoc.

43 To powiedziawszy, mogłyby one jednak zostać uznane za istniejącą pomoc, gdyby – jak przypomniano w pkt 39 niniejszego wyroku – upłynął termin przedawnienia przewidziany w art. 15 ust. 3 rozporządzenia nr 659/1999. W takim przypadku państwo członkowskie nie byłoby zobowiązane do zastosowania procedury uprzedniej kontroli przewidzianej w art. 88 ust. 3 WE.

44 W przeciwnym wypadku, gdyby termin przedawnienia nadal biegł, sporne przywileje stanowiłyby nową pomoc i zainteresowane państwo członkowskie byłoby zmuszone – jak wynika z pkt 37 niniejszego wyroku – zastosować procedurę uprzedniej kontroli przewidzianą w art. 88 ust. 3 WE.

45 W konsekwencji w przypadkach wskazanych w pkt 41 i 42 niniejszego wyroku do sądu odsyłającego będzie należało sprawdzenie, czy w okolicznościach sprawy zawisłej w postępowaniu głównym wspomniany termin przedawnienia upłynął czy też nie upłynął.

46 W świetle całości powyższych rozważań na pytanie drugie należy udzielić odpowiedzi, iż art. 87 ust. 1 WE powinien być interpretowany w ten sposób, że w przypadku gdy przywileje – takie jak te będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym – są objęte zakresem stosowania tego postanowienia, państwo członkowskie, które je ustanowiło, jest zobowiązane zastosować procedurę uprzedniej kontroli przewidzianą w art. 88 ust. 3 WE, pod warunkiem że przywileje te stały się nową pomocą po wejściu w życie traktatu w zainteresowanym państwie członkowskim i że nie upłynął jeszcze termin przedawnienia przewidziany w art. 15 ust. 3 rozporządzenia nr 659/1999, czego sprawdzenie należy do sądu odsyłającego.

W przedmiocie pytania trzeciego

47 W drodze pytania trzeciego sąd odsyłający dąży zasadniczo do ustalenia, czy art. 87 ust. 1 WE i art. 88 ust. 3 WE powinny być interpretowane w ten sposób, że w sytuacji gdy przywileje – takie jak te będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym – są niezgodne z tymi postanowieniami, sąd ten jest zobowiązany odstąpić od stosowania przepisów krajowych, którymi zostały one ustanowione.

48 W powyższym względzie należy uściślić, że odpowiedź na powyższe pytanie może być przydatna dla sądu odsyłającego jedynie w przypadku, gdy w grę wchodziłaby nowa pomoc państwa w rozumieniu art. 1 lit. c) rozporządzenia nr 659/1999.

49 Jak wynika bowiem z pkt 37 niniejszego wyroku, jedynie nowa pomoc podlega procedurze uprzedniej kontroli przewidzianej w art. 88 ust. 3 WE.

50 Zaś z art. 88 ust. 3 WE i z art. 3 rozporządzenia nr 659/1999 wynika, że nowa pomoc nie może zostać wprowadzona w życie przed wydaniem przez Komisję decyzji zezwalającej na tę pomoc.

51 Z powyższego wynika, że nowa pomoc wprowadzona w życie z naruszeniem zobowiązań wynikających z art. 88 ust. 3 WE jest niezgodna z prawem. Taką wykładnię potwierdza zresztą art. 1 lit. f) rozporządzenia nr 659/1999 (wyrok Residex Capital IV, C-275/10, EU:C:2011:814, pkt 28).

52 Ponadto zgodnie z utrwalonym orzecznictwem do sądów krajowych należy wyciągnięcie, zgodnie z ich prawem krajowym, wszystkich konsekwencji zarówno w odniesieniu do ważności aktów służących wykonaniu środków pomocy, jak i w odniesieniu do odzyskania wsparcia finansowego przyznanego z naruszeniem powyższego postanowienia (wyrok Xunta de Galicia, C-71/04, EU:C:2005:493, pkt 49).

53 Z powyższego wynika, że jeśli dane państwo członkowskie naruszyło art. 88 ust. 3 WE, sąd odsyłający jest zobowiązany odstąpić od stosowania przepisów krajowych, którymi zostały ustanowione przywileje niezgodne z prawem.

54 W świetle powyższych rozważań na pytanie trzecie należy udzielić odpowiedzi, iż art. 87 ust. 1 WE i art. 88 ust. 3 WE powinny być interpretowane w ten sposób, że jeśli sąd odsyłający stoi na stanowisku, iż w świetle odpowiedzi udzielonej na pytanie drugie sporne przywileje stanowią nową pomoc państwa, jest on zobowiązany odstąpić od stosowania przepisów krajowych, którymi zostały ustanowione takie przywileje, z powodu ich niezgodności z tymi postanowieniami traktatu.

W przedmiocie kosztów

55 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (dziewiąta izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 87 ust. 1 WE powinien być interpretowany w ten sposób, że zakresem stosowania tego postanowienia mogą być objęte przywileje – takie jak te będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym – na podstawie których bankowi przysługuje prawo do jednostronnego ustanowienia hipoteki na nieruchomościach należących do rolników lub innych osób wykonujących działalność powiązaną z działalnością rolniczą, prawo do prowadzenia egzekucji przymusowej na podstawie zwykłego dokumentu prywatnego oraz prawo do bycia zwolnionym z zapłaty kosztów i opłat z tytułu wpisu tej hipoteki. Zadaniem sądu odsyłającego jest jednak dokonanie oceny, czy sytuacja taka ma miejsce w postępowaniu głównym.**

2) **Na odpowiedź na pytanie pierwsze lit. a) może mieć wpływ okoliczność, że przywileje – takie jak te będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym – przyznane w krajowych przepisach prawnych niezależnemu bankowi użyteczności publicznej w momencie jego utworzenia ze względu na działalność kredytową dla rolników i specyficzne zadania, jakie zostały mu powierzone, nadal obowiązują po rozszerzeniu funkcji tego banku na wykonywanie wszystkich czynności bankowych i przekształceniu tego banku w spółkę akcyjną. Do sądu odsyłającego należy zbadanie, czy w świetle wszystkich istotnych okoliczności faktycznych i prawnych spełnione są cztery kumulatywne przesłanki, które w myśl orzecznictwa Trybunału pozwalają uznać, iż wspomniane przywileje stanowią rekompensatę będącą świadczeniem wzajemnym za świadczenia wykonane przez ten bank w celu wypełnienia zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych i tym samym unikają zakwalifikowania jako pomoc państwa.**

3) **Artykuł 87 ust. 1 WE powinien być interpretowany w ten sposób, że w przypadku gdy przywileje – takie jak te będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym – są objęte zakresem stosowania tego postanowienia, państwo członkowskie, które je ustanowiło, jest zobowiązane zastosować procedurę uprzedniej kontroli przewidzianą w art. 88 ust. 3 WE, pod warunkiem że przywileje te stały się nową pomocą po wejściu w życie traktatu w zainteresowanym państwie członkowskim i że nie upłynął jeszcze termin przedawnienia przewidziany w art. 15 ust. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. [88 WE], czego sprawdzenie należy do sądu odsyłającego.**

4) **Artykuł 87 ust. 1 WE i art. 88 ust. 3 WE powinny być interpretowane w ten sposób, że jeśli sąd odsyłający stoi na stanowisku, iż w świetle odpowiedzi udzielonej na pytanie drugie sporne przywileje stanowią nową pomoc państwa, jest on zobowiązany odstąpić od stosowania przepisów krajowych, którymi zostały ustanowione takie przywileje, z powodu ich niezgodności z tymi postanowieniami traktatu.**

Podpisy